

ХУМБОЛТОВ
КЛУБ
СРБИЈЕ

14

ГЛАСНИК

MITTEILUNGEN

14

HUMBOLDT-
CLUB
SERBIEN

Садржај / Inhalt

Лука Ч. Поповић / Luka Č. Popović <i>Уводна реч (са Скупштине Клуба одржане 22. април 2012)</i> <i>Einleitungswort bei der Jahresversammlung des Klubs vom 22. März 2012</i>	3 4
Извештај о раду Хумболтовог клуба Србије од марта 2011. до марта 2012. године	6
Преглед предавања оджаних у организацији Хумболтовог клуба Србије од марта 2011. до марта 2012. године	8
Izveštaj o radu Kluba stipendista Alexander von Humboldt Stiftung i DAAD pri Univerzitetu u Novom Sadu u 2011. godini	17
Вести из Клуба	22
Prof. Dr. Gordana Jovanović <i>Wissenschaft und Bildung im Wandel / Science and Education in Transition</i> , Belgrad, 28-30. Oktober 2010	28
У фокусу - Дискусија	34
Prof. Dr. Slobodan Savić <i>Zehn Jahre des Humboldt-Clubs Serbien (1990-2000)</i>	35
Prof. dr Jovan Djukanović <i>Govorni i pisani oblik jezika</i>	41
In memoriam Akademik Marko Ercegovac	50

Уводна реч (са Скупштине Клуба одржане 22. април 2012)

Поштоване колегинице и колеге, драги Хумболтовци,

Желим. прво, да вам се захвалим на указаном поверењу, у своје име и у име чланова Управног одбора Хумболтовог клуба Србије. Клуб је 2010. године прославио својих 20 година постојања, што указује на зрелост у раду Клуба. Наравно, током протеклих 20 година, Клуб је пролазио кроз разне фазе, било је и потешкоћа, али и лепих тренутка, посебно у дружењима чланова Клуба.

Основна идеја постојања нашег Клуба је опстала већ више од 20 година. А шта је основна идеја Клуба?

Клуб окупује Хумболтовце, научнике који су били стипендисти Хумболтове фондације, а самим тим били изабрани по критеријумима који важе за престижну стипендију у свету. То у неку руку подразумева да су чланови овог Клуба посвећени науци и развоју научне мисли, посебно у својој средини. Тако су дефинисани и циљеви наших активности у Статуту Клуба где се истиче развијање научне сарадње, организовање научно-популарних предавања и конференција.

Поред ових циљева, треба имати на уму да су чланови Клуба провели неко време у Немачкој, пре свега у циљу извођења својих истраживања у престижним немачким институтима али и дружећи се са немачким колегама, имали су могућност да упознају Немачку из разних углова.

Други веома важан циљ је развијање научне и културне сарадње између Србије и Савезне републике Немачке. Другим речима одржавање добрих односа са немачким колегама и настојање да ширимо позитивну енергију која ће допринети доброј научној и културној сарадњи Србије и Немачке.

И на крају не треба заборавити да је један од битних циљева нашег Клуба организовање дружења чланова кроз предавања и друге

активности. Управа клуба ће радити на остварењу ових циљева, а ваше идеје и помоћ су добродошли.

Лука Ч. Поповић
Председник УО

Einleitungswort bei der Jahresversammlung des Klubs vom 22. März 2012

Sehr geehrte Kolleginnen und Kollegen,
Liebe Humboldtianerinnen und Humboldtianer,
Vor allem möchte ich mich bei Ihnen, im Namen der Vorstandsmitglieder des Klubs und in meinem eigenen für das mir erwiesene Vertrauen herzlich bedanken.

Der Klub hat im Jahre 2010 den 20. Jahrestag seines Bestehens gefeiert, was von seiner verantwortungsvollen Tätigkeit zeugt. Natürlich hat der Klub im Laufe der verlaufenen 20 Jahre verschiedene Phasen erlebt; es gab auch Schwierigkeiten, aber auch schöne Augenblicke, besonders beim Beisammensein der Klubmitglieder.

Die Grundidee des Bestehens unseres Klubs überdauerte mehr als 20 Jahre. Und was ist die Grundidee des Klubs?

Der Klub versammelt Humboldtianer, Wissenschaftler, die Stipendiaten der Humboldt-Stiftung waren, also nach den Kriterien auserwählt wurden, die für eines der angesehensten Stipendien in der Welt gelten. Das bedeutet in gewisser Hinsicht, dass die Mitglieder dieses Klubs der Wissenschaft und der weiteren Entwicklung wissenschaftlicher Ideen ergeben sind, besonders in eigener Umgebung. Auf diese Weise sind auch die Ziele unserer Tätigkeit in der Satzung des Klubs definiert, wo die Entwicklung der wissenschaftlichen Zusammenarbeit, Organisation von wissenschaftlich-populären Vorträgen und Konferenzen hervorgehoben sind.

Neben diesen Zielen soll beachtet werden, dass die Klubmitglieder eine Zeitlang in Deutschland verbracht haben, vor allem zur Realisierung

ihrer Forschungsvorhaben an namhaften deutschen Instituten und in Kontakten mit ihren deutschen Kollegen, was ihnen die Möglichkeiten bot, Deutschland aus verschiedener Sicht zu erleben.

Das zweite wichtige Ziel liegt in der Entwicklung wissenschaftlicher und kultureller Kooperation zwischen Serbien und der Bundesrepublik Deutschland. Mit anderen Worten, die Pflege guter Beziehungen zu den deutschen Kollegen und das Bestreben nach der Ausstrahlung positiver Energie sollen einer guten wissenschaftlichen und kulturellen Zusammenarbeit zwischen Serbien und Deutschland beträchtlich beitragen.

Und zum Schluss darf nicht vergessen werden, dass eines der wesentlichen Zielen unseres Klubs das Organisieren von freundschaftlichen Beziehungen aller Mitglieder durch Vorträge und andere Tätigkeiten weiter erhalten bleiben muss. Der Klubvorstand wird auch weiterhin der Verwirklichung dieser Ziele dienen, und Ihre Ideen und Hilfe sind immer willkommen.

Luka Č. Popović
Präsident des Klubs

Извештај о раду Хумболтовог клуба Србије од марта 2011. до марта 2012. године

Нови Управни одбор Хумболтовог клуба Србије изабран је у марту 2011. године, и први задатак је био пререгистрација Клуба у складу са новим Законом о Удружењима грађана. Извршена је пререгистрација Клуба. Сама процедура је трајала релативно кратко, а завршена је већ у априлу, тако да је Клуб регистрован са матичним бројем 07546602, ПИБ 107054669.

Управни одбор је заседао у марту и на првој седници донео план рада за 2011. годину. План рада је послат Хумболтовој фондацији, са молбом за финансијску помоћ у извођењу програма. Одговор од фондације је уследио, након поновног контактирања, али није било уплате средстава од Фондације, па је Клуб организовао активности користећи сопствене могућности (и средства). Због тога је добар део предавања одржан у Свечаној сали Хемијског факултета, а једно предавање у Библиотеци града Београда.

У периоду од марта 2011. до марта 2012. године било је укупно седам предавања. Наслове предавања са датумом и местом одржавања дати су у наставку извештаја. Поменимо само, да смо поред предавача из наше земље, међу којима је био и проф. Радивоје Митровић, државни секретар за науку, имали и три страна госта – по једног из Немачке, Италије и Чешке. Треба напоменути да је долазак prof. dr. Juergen-a Vode-a, госта нашег Клуба из Немачке финансиран од стране Хумболтове фондације

Осим уобичајених предавања, одржана је и трибина о могућностима истраживања и студирања у Немачкој у библиотеци Института за биолошка истраживања “Синиша Станковић”. На овом скупу су представљене могућности које пружа Хумболтова фондација и Немачка мрежа за академску сарадњу. На овој трибини поред наших учесника, говорио је и др Френс Штокел (Frans Stockel), директор DAAD у Србији.

Поред ових активности, одржана је радионица (од 17. до 18. јуна 2011.) под називом *The renal interstitium: Cells and control of kidney function*, а у оквиру пројекта међуинститутске сарадње коју финансира Хумболтова фондација. Главни организатори скупа су били наш члан проф. др Јасмина Марковић-Липковски, професор Медицинског факултета Универзитета у Београду и проф. др Гетхард Милер (Goethard Mueller), професор Медицинског факултета Универзитета у Гетингену. Председник УО је у име Хумболтовог клуба Србије присуствовао отварању скупа и одржао пригодни говор на отварању.

Током протеклог периода урађена је интернет презентација Хумболтовог клуба Србије (<http://www.humboldt-serbia.rs/>). На интернет страници Клуба постоји могућност да се сваки члан пријави и да има приступ адресару свих осталих чланова Клуба. Поред тога на интернет страници се налазе информације о активностима Клуба, као и албум слика који прати поједине активности Клуба.

Извештај приредио
Др Лука Ч. Поповић
Председник УО Клуба

Преглед предавања оджаних у организацији Хумболтовог клуба Србије од марта 2011. до марта 2012. године

Др Мелита Видаковић
(Институт за биолошка истраживања “Синиша Станковић”,
Београду)

Епидемија дијабетеса: Како зауставити њихову убицу?

Уторак, 19. априла 2011. у 18 сати, свечана сала Хемијског факултета

Sažetak

Dijabetes (Diabetes mellitus) ili šećerna bolest je hronični, sistemski poremećaj metabolizma, koji se karakteriše trajno povišenim nivoom glukoze u krvi (hiperglikemija). Šećerna bolest se danas ubraja među najčešća nezarazna, endokrinološka oboljenja sa prevalencom u stalnom porastu, što je posledica modernog načina života i povećanja broja etioloških činilaca. U ovom predavanju biće predstavljени неки од узрочника који доводе до ове болести, почетни симптоми дијабетеса, статистички показатељи броја оболелих код нас и у свету, као и преглед могуће превенције дијабетеса. Превенција дијабетеса у Србији је велики јавни проблем који изискује активно залагање свих здравствених и научних потенцијала као и озбиљне реформе здравственог система у Србији.

Проф. др Бранимир Јованчићевић
(Хемијски факултет Универзитета у Београду)

Нафта – поглед из три угла

Уторак, 24. маја 2011. у 18 сати свечана сала Хемијског факултета
Sažetak

Poslednjih godina, odnosno poslednjih decenija, a može se reći u toku poslednjeg celog jednog veka, o nafti najčešće govore ekonomisti, sociolozi, filozofi, istoričari i, na žalost, vojni analitičari. Medjutim, to su

razmatranja koja se mogu smatrati “drugostepenim”. Ona bazična su iz oblasti prirodnih nauka. Zbog toga će u ovom predavnju biti reči o 1) postanku nafte u sedimentim stenama kroz geološko vreme (organsko-geohemijski ugao), 2) preradi nafte u rafinerijama (tehnoško-tehnički ugao) i 3) o nafti kao zagadjuvaču svih segmenata životne sredine (ekohemijski ugao). Jer, uprkos značajnom napretku tehnologija za eksploataciju nafte, transport nafte, njenu preradu i konačno, upotrebu, nafta, i rafinerijski proizvodi, predstavljaju u tolikoj meri ozbiljan zagadjuvač, da je proučavanje sudbine zagadjuvača naftnog tipa u životnoj sredini izraslo u zasebnu naučnu disciplinu.

Проф. др Радивоје Митровић

(Државни секретар за науку, Министарство просвете и науке)

Наука у светлу реорјанизације Министарства

Среда, 13. јула 2011. у 18 сати у Гетеовом институту у Београду

Prof. Dr. Radivoje Mitrović

(**Staatssekretär für Wissenschaft im Ministerium für Bildung und Wissenschaft**)

Die Wissenschaft im Lichte der Reorganisation der Ministerien

dem 13. Juli 2011, um 18 Uhr, im Goethe-Institut in Belgrad

Сажетак

На Трибини је расправљано о положају науке у светлу реорјанизације Министарства за науку, тј. његовог прикључења Министарству просвете. Проф. Митровић је, у својству Државног секретара за науку, дао кратак преглед рада овог дела Министарства, са освртом на актуелни почетак пројектног циклуса, расподели директних материјалних трошкова и набавци опреме, после чега су уследила питања и коментари.

Prof. Dr. Juergen Bode

(**Medizinische Hochschule Hannover, Deutschland**)

Chromosome-based Vectors for the Reversible Modification of Mammalian Genomes

04. Oktober 2011, um 18 Uhr, an der Fakultät für Chemie (Studentski trg 12-16), Festsaal (Erster Stock) in Belgrad.

Abstract

Until recently all vectors that could be maintained in mammals extra-chromosomally were of viral nature and required at least one foreign protein. Since viral components may lead to transformation of recipient cells, the time had come for a new vector generation exclusively relying on origin of replication (Ori-) factors from the eukaryotic cellular machinery. Following the viral paradigm such a synthetic entity ("episome") was expected to require at least two functions, chromosome association (otherwise called "molecular glue") and DNA strand-separation propensity. These prerequisites are naturally met by yeast, in which case a minimal Ori is a short, autonomously replicating sequence (ARS). While principles of the associating protein complex (ORC) have been largely conserved in evolution, replication promoting sequences have not. This explains that the minimum requirements of Oris had remained elusive for metazoa. There are definite relationships between yeast ARS- and mammalian Scaffold/Matrix Attachment Regions, which in turn motivated the generation of a "S/MAR plasmid" that, in fact, proved replication potential in a variety of eukaryotic cell systems. After its establishment in the nuclear architecture the apparatus of the host cell is utilized enabling these entities to replicate in synchrony with the cellular genome. Besides a limited cloning capacity shortcomings of first-generation S/MAR-episomes were silencing actions exerted by the bacterial vector parts. These restrictions could be overcome by removing all plasmid-derived and auxiliary sequences. These efforts led to the first minicircle (MC) exclusively composed from mammalian sequences and thereby

applicable for the systematic modification of dividing cells, unfortunately including doping approaches.

Предавање
04. Окотбра 2011.
проф. др Бодe
и др Поповић

Публика у Свечаној сали Хемијског факултета на предавању Проф. Боеа

Информације о могућностима истраживања и студирања у Немачкој:

Хумболтова фондација и Немачка служба за академску размену

Учесници:

др Frens Stoeckel, director, Deutscher Akademischer Austausch Dienst (DAAD);

др Лука Ч. Поповић, председник УО Хумболтовој клубу Србије - ХКС;

проф. др Мирко Комајина, виши председник УО ХКС;

проф. др Снежана Зарић, секретар УО ХКС;

др Мелија Видаковић, члан УО ХКС;

Хумболтовици и заинтересовани.

Понедељак 31. октобра 2011. године у 15 сати у библиотеци

Института за биолошка истраживања „Синиша Станковић“ (први спрат), улица Булевар деспота Стефана 142.

Informationen über Forschungs- und Studienmöglichkeiten in Deutschland

Alexander von Humboldt-Stiftung
Deutscher Akademischer Austausch Dienst (DAAD)

Mitwirkende:

Dr. Frens Stöckel, Leiter des DAAD-Informationszentrums, Belgrad;

Dr. Luka Popović, Präsident des Humboldt-Clubs Serbien;

Prof. Dr. Mirko Komatina, Vize-Präsident des Humboldt-Clubs;

Prof. Dr. Snežana Zarić, Sekretärin des Humboldt-Clubs Serbien;

Dr. Melita Vidaković, Mitglied des Vorstandes des Humboldt-Clubs Serbien;

Humboldtianerinnen und Humboldtianer Interessierte.

31. Oktober um 15 Uhr in der Bibliothek des Instituts für biologische Forschung „Siniša Stanković“, Bulevar Despota Stefana 142

Сажетак:

Прво је др Поповић представио могућности за истраживања које финансира Александер фон Хумболдт фондација. После тога су уследили коментари присутних Хумболтоваца који су говорили о својим искуствима током боравка у Немачкој. Др Штокек је одржао презентацију о могућностима које пружа Немачка служба за академску размену, после чега су уследила питања и дискусија.

Са трибине о могућностима студирања и истраживања у Немачкој.

Слево на десно:
проф. др Мирко Коматина,
др Лука Поповић,
проф. др Снежана Зарић
др Френс Штокек

Др Мелита Видаковић (лево) и др Френс Штокел (десно) на Трибини одржаној на Биолошком институту

Проф. др Giuseppe Bono (Department of Physics, University of Rome Tor Vergata, Italy)

The cultural heritage of Astronomy: the size of the Universe

07. децембар 2011. у 18 сати, Римска дворана Библиотеке града Београда, Кнез Михаилова 56, Београд.

Prof. Dr. Giuseppe Bono (Department of Physics, University of Rome Tor Vergata, Italy)

The cultural heritage of Astronomy: the size of the Universe

07. Dezember 2011, um 18 Uhr, im Belgrad Stadtbibliothek (Römische Saal, Knez Mihailova 56)

Abstract:

Cosmic distances are a fundamental ingredient to estimate the size of the universe and to improve our understanding of the physical mechanisms governing the formation and evolution of stars and galaxies. During

the last century the improvement in the accuracy of the cosmic distance scale has had a fundamental impact in constraining the size and the age of the Universe. These discoveries have also had relevant consequences for our cultural heritage. We will discuss some fundamental improvements in the estimate of cosmic distances and their impact on other fields of modern culture. Finally, we also mention recent findings and future perspectives to further improve the precision of cosmic distances.

проф. др Ђузепе Боно, предавање у Библиотеци града Београда

Са предавања у Библиотеци града Београда 7. 12. 2011. године

Prof. dr. Ivan Holoubek (Masaryk University, Research Centre for Toxic Compounds in the Environment, Czech Republic)

Magic world of POPs – From the science to solution of problem

08. фебруара 2012. у 16 сати у библиотеци Хемијског факултета у Београду, Студентски трг 12-16.

Sažetak:

U okviru predavanja prof. dr Ivan Holoubek je govorio o dugotrajnim organskim zagadjujućim supstancama. Njihova skraćeniva je POPs hemikalije, od engleskog: Persistent Organic Piolluatnts. Njih ima 16 tipova. Ne postoje kao prirodni molekuli. Sintetisani su i u prošlosti su imali odredjenu ulogu zahvalajući dobrim fizickim, fizičko-hemijskim ili hemijskim osobinama. Medjutim, zbog svoje toksičnosti polako se zabranjuju za upotrebu. Zabranom upotrebe bavi se Stokholmska konvencija. Ona je ratifikovana i u našoj zemlji.

Проф. др Јован Ђукановић

Говорни и писани облик језика

22. марта 2012. у 18 сати у Гетеовом институту, Кнез Михаилова 50.

Prof. Dr. Jovan Djukanovic

Die geschriebene und gesprochene Sprache

(Предавање објављујемо у целини у овом броју Гласника)

Izveštaj o radu Kluba stipendista Alexander von Humboldt Stiftung i DAAD pri Univerzitetu u Novom Sadu u 2011. godini

Aktivnosti Kluba u 2011. godini mogu se podelite na:

- ♦ *promotivne, koje podrazumevaju prezentacije o radu DAAD i A. von Humboldt Stiftung, objavljivanje oglasa i prenos informacija koje dolaze na adresu Kluba o stipendijama i akademskoj saradnji sa Nemačkom. Kao primer može se navesti učešće Kluba u promotivnoj aktivnosti oko konkursa za Međunarodne parlamentarne stipendije (IPS) Bundestaga i više Nemačkih univerziteta (Passau, Bochum, Dortmund);*
- ♦ *priredjivanje sastanaka članova Kluba sa predavanjima;*
- ♦ *organizovanje kurseva nemačkog jezika za studente i saradnike Univerziteta u Novom Sadu. Kurseve su uspešno organizovale Frau Dr. Claudia Agnes Müller i Frau Stephanie Merkel;*
- ♦ *učešće na veoma uspešnim Stamtisch sastancima koje je organizovala Frau Dr. Claudia Agnes Müller, DAAD lektorka u Novom Sadu;*
- ♦ *saradnju sa DAAD-Informativnim centrom u Beogradu i učešće u radu komisija za izbor DAAD stipendista;*
- ♦ *učešće na prijemima koje je organizovala Ambasada Nemačke u Beogradu povodom poseta zvaničnika iz Nemačke i razgovori koji doprinose razumevanju i boljoj saradnji Srbije i Nemačke;*
- ♦ *E-mail korespondenciju vezanu za DAAD. Tokom 2011. godine na adresu Kluba došlo je preko 110 poruka. Na sva pitanja, naročito oko stipendija, pišu se odgovori u roku od dva do tri dana;*
- ♦ *Učešće u okviru izložbe fotografija Dunav – made in Germany na trgu u centru grada.*

Sastanci Kluba sa predavanjima, imenima predavača i temama, po redosledu održavanja

16.03.2011.

prim. dr Dušan Živić, specijalista higijene

Tema: *Tajne hrane, od zdravlja jabuka*

Na ovom sastanku, kao i na skoro svim sastancima Kluba imali smo prisustvo DAAD alumni iz ostalih Uni centara Srbije, pre svih Beograda, Niša ili Kargujevca, jer sve informacije kao i pozive dobijaju svi Alumni u Srbiji, bez obzira da li su članovi Kluba (Univerzitet Novi Sad) ili ne.

13. 05. 2011.god.

Miloš Vasić, novinar iz Beograda

Tema: *Organizovani kriminal i politika*

Pošto je referent novinar i urednik časopisa, aktuelna tema i predavanje su bili samo uvod u diskusiju o stanju u domenu kriminala i politike u Srbiji i mogućim putevima demokratizacije društva. U ovoj oblasti Evrointegracije imaju veliki značaj. Zanimljiva tema predavanja uslovlila je prisustvo 25 članova.

27. 06. 2011.god.

Mirko Stefanović, ambasador

Ministrastvo spoljnih poslova R. Srbije

Tema: *Talas promena u arapskom svetu i posledice*

Veoma interesantno predavanje sa specijalnom temom o stanju u arapskom svetu, uticaju svetskih sila i EU zemalja, kao i uzrocima i posledicama nemira i nužnosti promena u društvenom sistemu arapskih zemalja, Evropi najbližih suseda privuklo je pažnju oko 20 Alumni, ali i kolega alumni iz ostalih univerzitetskih centara (Beograda i Niša). Diskusija posle predavanja pokazala je da su na sastanak došli alumni kojima je ova tema bliska, pa je sastanak bio vrsta seminara.

03.11. 2011.god.

dr. Mathias Effenberger

Instytut za poljoprivrednu tehniku Freising, TU München

Tema: *Smanjenje emisija zagađujućih gasova u atmosferu proiz-*

vodnjom i korišćenjem biogasa

Radi lakšeg razumevanja, predavanje je održano uz korišćenje nemačkog i engleskog jezika (naročito za diskusiju).

Aktuelna tema iz oblasti alternativnih izvora energije i ekologije, naročito značajna za naš ravničarski - poljoprivredni region pretvorila je predavanje u seminar sa velikim brojem pitanja o mogućnostima široke primene biogasa za proizvodnju energije i to ne samo iz bioloških otpada, već i kao namenska proizvodnja pogodnih biljaka u cilju proizvodnje biogasa.

Predavanju je prisustvovalo više od 30 alumni kojima je ova tema bliska i koji već imaju saradnju ili interes za saradnju sa nemačkim univerzitetima iz ove oblasti.

18. 11. 2011.god.

prof. dr Miloš Tešić

Tema: Über Stipendien der Alexander von Humboldt Stiftung

Vrlo interesantno predavanje za potencijalne korisnike o mogućnostima dobijanja Humboltove stipendije. Najviše je bilo mladih istraživača, koji su zainteresovani da dobiju ovu znamenitu stipendiju. Ovakve promotivne prezentacije drže se svake godine.

25. 11. 2011.god.

Borivoj Erdeljan, spoljno – politički komentator

Tema: Od apostola Pavla do naših dana – mediji

Nadahnuto predavanje koje samo na prvi pogled asocira na usku temu iz oblasti medija, bilo je čas istorije uopšte i istorije medija ili komuniciranja sa javnošću kroz istoriju, od nastanka hrišćanstva do danas. Možda je naslov predavanja, koji više asocira na predavanje o hrišćanstvu, a ne na medije, uzrok malom broju prisutnih (manje od 20).

Brojna pitanja su postavljena radi objašnjenja sadašnje moći medija i upravljanja sa masama preko medija.

16.12.2011.god.

Karin Marschall i Artur Hertle

Šefovi odeljenja za kulturu i privredu Nemačke ambasade u Beogradu

Tema: Was macht einem Standort attraktiv für Wirtschaft und Kultur?

Poslednji sastanak Kluba u 2011. godini uveličali su zvaničnici Ambasade sa porukama šta treba u Srbiji uraditi više nego do sada, da bi preko kulture i razumevanja premostili istorijske probleme, našli svoj identitet u okruženju, a time i podstakli privredni razvoj.

Ostale aktivnosti Kluba

Kao i prethodnih godina, tokom juna 2011. godine održane su prezentacije DAAD za studente i saradnike Univerziteta u Novom Sadu. Cilj je bio predstavljanje DAAD i najavu konkursa, tj. pripremu potencijalnih kandidata za konkurs, naročito za stipendije koje traže usaglašavanje plana istraživanja sa mentorima.

Dana 2. juna 2011. godine na Fakultetu tehničkih nauka održana je prezentacija za studente i saradnike Univerziteta koji su na lokaciji Uni campusa, na kojoj je pored predstavljanja DAAD, student – gost sa TU Dortmund (S. Krinke) govorio o studiranju u Nemačkoj i studiranju na TU Dortmund. Prezentaciji je prisustvovalo oko 50 zainteresovanih.

Dana 6. juna ponovljena je prezentacija na Medicinskom fakultetu, sa naglaskom na stipendije za studente i saradnike medicine. Ovoj prezentaciji je prisustvovalo više od 20 zainteresovanih.

Dana 18. oktobra (web: www.fond-djindjic.org), priređena je prezentacija DAAD stipendija i konkursa za oko 150 prisutnih. Tokom prezentacije dati su intervjui za lokalnu TV (TV Novosadska), a sutradan prof. dr Milosav Georgijević je bio gost jutarnjeg programa TV Vojvodina 1, radi informisanja javnosti o DAAD konkursu.

Klub je imao učešće na izložbi fotografija Dunav – made in Germany, koju je na centralnom trgu u Novom Sadu 29. juna 2011. godine otvorio ambasador Nemačke g-din Wolfram Maas.

Na poziv Ambasade Nemačke iz Beograda, predstavnici Kluba učestvovali su na organizovanim prijemima.

- ♦ 21. juna povodom posete gospodina W. Wnendt, predsednika za kulturu i komunikacije i
- ♦ 2. novembra povodom posete gospodina N. Kartmann-a i delegacije iz Hessen-a.

Na poziv DAAD predstavnik Kluba prof. dr Milosav Georgijević učestvovao je od 8.-12. decembra 2011. godine na drugom sastanku

udruženja alumni koji je održan u Bonnu, sa više od 70 predstavnika DAAD društava iz celog sveta, sa svih kontinenata. Sastanak je bio veoma koristan za razmenu ideja o potencijalno mogućim aktivnostima.

Kursevi nemačkog jezika na Univerzitetu u Novom Sadu.

Gospođa dr. Claudia Agnes Müller, DAAD-lektor na Katedri za germanistiku organizovala je kurseve nemačkog jezika: u zimskom semestru 2011. i letnjem semestru 2012. godine.

Kursevi su održani na Medicinskom fakultetu i Fakultetu tehničkih nauka u Novom Sadu.

Gospođa Stephanie Merkel i gospođa doc. dr Gordana Delić bile su odgovorne u sprovođenju organizacije kursa nemačkog jezika za studente.

Članovi predsedništva Kluba tokom 2011. godine su:

- ◆ prof. dr. Svetozar Sečen (DAAD), predsednik
- ◆ prof. dr. Milosav Georgijević (DAAD), član
- ◆ gospođa Hajnalka Buda (DAAD), član
- ◆ prof. dr. Marina Ličen (DAAD), član
- ◆ prof. dr. Miloš Tešić (DAAD i AvH), član
- ◆ prof. dr. Rudolf Kastori (AvH), član
- ◆ prof. dr. Slobodan Marković (AvH), član
- ◆ Gospođa Milica Bogdanović (DAAD), član

U Novom Sadu, 11. 04. 2012. godine

Prof. dr Svetozar Sečen
Predsednik Kluba stipendista AvH i DAAD

ВЕСТИ ИЗ КЛУБА

Нова Управа Клуба

На изборној Скупштини Хумболтовог клуба Србије, одржаној 8. 03. 2011. године изабран је нови Управни одбор Клуба. За председника је изабран др Лука Ч. Поповић, научни саветник, запослен на Астрономској опсерваторији у Београду. За потпредседнике су изабрани проф. др Мирко Коматина, редовни професор на Машинском факултету Универзитета у Београду и проф. др Слободан Марковић, редовни професор на Природноматематичком факултету Универзитета у Новом Саду. Секретар Клуба је проф. др Снежана Зарић, редовни професор Хемијског факултета Универзитета у Београду. За чланове Управног одбора изабране су: др Мелита Видаковић, виши научни сарадник са Института за биолошка истраживања “Синиша Станковић” у Београду, др Ана Костов, научни саветник са Института за рударство и металургију Бор и проф. др Марија Гавровић-Јанкуловић, професор Хемијског факултета Универзитета у Београду. У Надзорни одбор Клуба изабрани су: проф. др Бранимир Јованчићевић, редовни професор Хемијског факултета, проф. др Јасмина Марковић-Липковски, редовни професор Медицинског факултета и проф. др Миролсав Марчета, професор на Вишој грађевинско-геодетској школи.

Кратке биографије чланова Управног одбора

Др Лука Ч. Поповић (председник УОХКС), рођен 16.04.1964. године у Трњанима-Добој. Дипломирао 1988. на Природноматематичком факултету (Београд), магистарски рад одбранио 1992. године на Физичком факултету, а докторску дисертацију из астрофизике одбранио 1994. године на Математичком факултету Универзитета у Београду. Научни саветник (од 2001. године) на Астрономској опсерваторији у Београду. Бави се истраживањима активних галактичких језгара, гравитационих сочива и гама бљескова. Објавио преко 100 радова у реферативним часописима

из астрофизике и физике плазме, цитиран више од 1000 пута (преко 600 цитата без аутоцитата). Стипендиста Хумболтове фондације у периоду 2003 – 2005. године, када је боравио на Астрофизичком институту у Потсдаму. Три месеца 2008. године је боравио на Макс Планк институту за радио-астрономију у Бону.

Проф. др Мирко Коматина (потпредседник) рођен је 1963. год. У Шибенику. Студије на Машинском факултету у Београду уписао је 1983. год. Дипломирао је у новембру 1988. године на групи за Термотехнику, са просечном оценом 9,35 (без оцене на дипломском раду) и оценом на дипломском раду 10. Последипломске студије уписао је на Машинском факултету у Београду 1988. год. Магистарску тезу одбранио је 1992. год. на Машинском факултету. Докторску дисертацију одбранио 1997. год. на Машинском факултету. Од школске 1989/90. запослен је на Машинском факултету у Београду, где данас ради у звању редовног професора. Поред Хумболтове стипендије коју је користио на Department of Ferrous Metallurgy, RWTH-Aachen University, Aachen, Germany, 2001. године користио је стипендију Савезног министарства образовања, науке и културе Аустрије, на Техничком Универзитету у Бечу, био је на студијском боравку на CANMET Energy Technology Centre (CETC), у Отави. Први је добитник 2006. године, новоустановљене међународне награде “Willy Korf Award for Excellent Lecture”.

Шеф катедре за термомеханику на Машинском факултету, Рецензент је Комисије за акредитацију и проверу квалитета високошколских установа, Министарства просвете Републике Србије; члан је комисије за међународну сарадњу Универзитета у Београду; национални је експерт и представник Универзитета у Београду у Националној комисији CEEPUS (Central European Exchange Program for University Studies); представник Министарства науке у Програмском комитету за Енергију у оквиру FP7; члан је интердисциплинарног научног одбора за енергетику и енергетску ефикасност Министарства науке и технолошког развоја Србије; председник је Матичног научног одбора за енергетику, рударство и енергетску ефикасност Министарства науке и технолошког развоја Србије. Представник у Management Committee of COST Action FP 0902 (Development and harmonization of new operational research

and assessment procedures for sustainable forest biomass supply) и COST акције MP1004 (Hybrid Energy Storage Devices and Systems for Mobile and Stationary Applications); консултант “ЈУП Истраживање и развој” за набавку капиталне опреме.

Проф. др Слободан Марковић (потпредседник), рођен 15.11.1970. у Зрењанину, редовни професор Природно-математичког факултета у Новом Саду, Департмана за географију, туризам и хотелијерство, ужа научна област: физичка географија. Докторирао је 2000. године на Департменту за географију Природно-математичког факултета Универзитета у Новом Саду. Стипендиста Алексадер фон Хумболт фондације, Универзитет у Бајројту, Катедра за геоморфологију, редовна стипендија, продужење стипендије, по-вратна стипендија и јуниор-сениор програм, 2 шестомесечна и 3 тромесечна боравка у периоду од 2002. до 2010. године. Био је домаћин др Михаел Цеху (Michael Zech) стипендисти програма Феодор Линен Алксандер фон Хумболт фондације у периоду од 2007. до 2010. године. Водећи је истраживач у нашој земљи у научној области географија по броју радова у реферативним часописима (40 радова) и цитираности (преко 400 цитата).

Проф. др. Снежана Зарић (секретар) рођена је 2. јануара 1962. године у Јасенову. Докторирала је на Хемијском факултету Универзитета у Београду. Била је на постдокторским студијама на Тексас А&М Унивезитету (САД) у групи професора Мајкла Хола 1995-1996. године, а 2001-2002. године као Хумболтов стипендиста на Слободном универзитету у Берлину у групи професора Ернста Валтера Кнапа. Као Хумболтов стипендиста боравила је и на Макс-Планк интситуту у Дрездену 2009. и 2011. године. Запослена ја као редовни професор на Хемијском факултету Универзитета у Београду. Бави се истраживањима у областима теоријске хемије, биоинформатике и квантне механике. Одржала је преко 20 предавања по позиву на међународним конференцијама и универзитетима у иностранству. Помоћник уредника је у два међународна часописа. Објавила је 80 радова, од којих 65 у водећим светским часописима за хемију. Њени радови су цитирани близу 1000 пута, а Х-индекс је 20.

Др Ана Костов (члан УО), рођена је 22. децембра 1969. године у Београду. Дипломирала је 1993. године, а 1999. године одбранила је докторску дисертацију на Београдском универзитету. Стипендиста Хумболтове фондације, у периоду од 01. 01. 2005. до 30. 06. 2006. године на Rheinisch-Westfaelische Technische Hochschule Aachen, Institut IME Metallurgische Prozesstechnik und Metallrecycling. Запослена је у Институту за рударство и металургију Бор у звању научни саветник. Област научно-истраживачког рада су материјали и хемијске технологије.

Проф. др Марија Гавровић-Јанкуловић (члан УО), рођена је 1969. године у Горњем Милановцу, где је завршила основну и средњу школу. Биохемију на Хемијском факултету Универзитету у Београду завршила је у 1991. године, магистарирала је 1996, а 2002. године је одбранила докторску дисертацију. Запослена је на Хемијском факултету Универзитета у Београду као ванредни професор. Била је на пост-докторском усавршавању 2003. године на Универзитету у Орхусу, Данска. Као стипендиста Хумболтове фондације боравила је у Истраживачком Центру Борстел у Немачкој 2004-2005. и 2008. године. Бави се молекуларном алергологијом. До сада је објавила 40 радова у peer-review журналима (преко 200 цитата без аутоцитата).

Др Мелита Видаковић (члан УО), рођена је 15. 08. 1972. год. у Србобрану где је завршила основну школу. Гимназију је завршила у Новом Саду. Школске 1991/92. године уписала се на Одсек за молекуларну биологију и физиологију Биолошког факултета Универзитета у Београду. Дипломирала је 1996. године. Исте године уписала је последипломске студије на Одсеку за молекуларну биологију и биохемију Биолошког факултета, а две године касније одбранила је магистарски рад под насловом „Асоцијација генских регулаторних протеина са једарним матриксом хепатоцита пацова“. Докторску дисертацију под насловом „Асоцијација поли(АДП-рибозил) полимеразе-1 (ПАРП-1; Е.Ц. 2.4.2.30) са једарним матриксом“ одбранила је 2005. године на Биолошком факултету Универзитета у Београду. Од 1996. године др Мелита Видаковић налази се у Институту за биолошка истраживања “Синиша Станковић”, најпре као стипендиста Министарства за науку и

технологију републике Србије, а од 1998. год. запослена је у Одељењу за молекуларну биологију истог института. Као стипендиста Фондације Алехандер вон Хумболдт од 2006. до 2008. борави у Немачком центру за биотехнологију у Брауншвајгу. По повратку из Немачке научноистраживачки рад наставља у Лабораторији за молекуларну биологију као руководилац подпројекта: „Генетска предиспозиција за развој дијабетеса тип 1 и нови приступи у превенцији дисфункције бета-ћелија у дијабетесу: изучавање путева преноса сигнала посредованих ЦХЦЛ12“ а у оквиру пројекта ОИ 173020. Др Видаковић се бави изучавањем сигналних молекула у дијабетесу и идентификацијом потенцијалних биолошких маркера укључених у модификацију и интеграцију сигналних путева у циљу предикције и интервенције у дијабетесу.

Установљена награда “Андреј Митровић”

Фондација Михајла Жикић (Michael Zikic Stiftung) је основана 2005. у Бону, а са циљем да се подржи сарадња између Србије и Немачке у науци и истраживањима. Ова Фондација је 2011. године установила награду за историју под називом “Андреј Митровић”, тј. под именом нашег уваженог члана и пријатеља Андреја Митровића. Награда до 2000 евра (1000 евра од Фондације и 1000 евра од породице Митровић) треба да буде додељена младим истраживачима који су радили докторат из историје Србије или Немачке, или на тему о односима Немачке и Југославије. Више о награди и о самој Фондацији може се видети на сајту <http://www.zikic-stiftung.de>, (на Немачком) и <http://www.zikic-fond.org/> (на Српском)

Л. Ч. П.

СКУПШТИНА ХУМБОЛТОВОГ КЛУБА СРБИЈЕ

Скупштина ХКС је одржана 22. 03. 2012. године, после предавања Проф. др Јована Ђукановића. Пре почетка скупштине председник Управног одбора ХКС је позвао присутне да минутом ћутања одају пошту преминулом бившем председнику Клуба академику Марку Ерцеговцу и свим преминулим члановима између две Скупштине. После тога је изабрано радно председништво у саставу др Лука Ч. Поповић (председавајући), академик Љубомир Максимовић и др Мелита Видаковић (записничар). Током Скупштине, председник је поднео извештај о раду Клуба у 2011. години (до марта 2012 год.), предложио програм рада за 2012. годину. Извештај и програм рада су једногласно усвојени. Током Скупштине повела се дискусија о малој присутности чланова на предавањима које организује Клуб и релативно слабом одзиву чланстава на Скупштини Клуба.

HUMBOLDT-KOLLEG HUMBOLDT CONFERENCE

WISSENSCHAFT UND BILDUNG IM WANDEL SCIENCE AND EDUCATION IN TRANSITION BELGRAD, 28 - 30. Oktober 2010

Das HUMBOLDT-KOLLEG WISSENSCHAFT UND BILDUNG IM WANDEL/ SCIENCE AND EDUCATION IN TRANSITION, BELGRAD, 28-30. Oktober 2010 wurde, mit einigen kleinen Änderungen, wie geplant durchgeführt. Das Kolleg war zweisprachig – deutsch und englisch, ohne Übersetzung.

Das wissenschaftliche Programm des Humboldt-Kollegs hat, wie geplant, drei volle Tage gedauert, vom 28. Oktober vormittags bis 30. Oktober 2010 abends.

Als Anreisetag war der 27. Oktober vorgesehen. An dem Tag ist die größte Zahl der Teilnehmenden angekommen. Der 31. Oktober war der Abreisetag.

Zum Einstieg fand am 27. Oktober 2010 ein Empfang auf Einladung der Kultur- und Pressereferentin der Deutschen Botschaft in Belgrad Frau Karin Marschall statt. Beim Empfang war auch der Botschafter der Bundesrepublik Deutschland in Serbien Herr Wolfram Maas, der mit einer sich den Teilnehmenden einprägenden Rede alle begrüsst hat.

Das Humboldt-Kolleg wurde feierlich am 28. Oktober 2010 um 10 Uhr im Festsaal der Serbischen Akademie der Wissenschaften und Künste in Belgrad eröffnet.

Nachdem die Präsidentin des Humboldt-Clubs Serbien Frau Prof. Gordana Jovanović das Humboldt-Kolleg eröffnet und alle Teilnehmenden und Gäste begrüsst hatte, hielt Seine Exzellenz der Botschafter der Bundes-

republik Deutschland in Serbien Herr Wolfram Maas seine Rede. Frau Dr. Gisela Janetzke hat alle Anwesenden im Namen der Alexander von Humboldt-Stiftung begrüßt. Grußworte folgten danach von dem Vertreter der Serbischen Akademie der Wissenschaften und Künste Prof. Ercegovac, dem Vizerektor der Belgrader Universität Prof. Ivetić, dem Staatssekretär und stellvertretenden Minister im Ministerium für Wissenschaft und technologische Entwicklung der Republik Serbien Prof. Nedeljković. Grußworte richtete an die Teilnehmer auch Seine Hoheit Prinz Alexander II Karadjordjević.

Predsedavajući na otvaranju

HUMBOLDT-KOLLEG WISSENSCHAFT UND BILDUNG IM WANDEL/ SCIENCE AND EDUCATION IN TRANSITION, BELGRAD

*Prof. Dr B. Jovančičević (sekretar HKS),
Dr. G. Janetzke iz Humboltove fondacije
Prof. Dr G. Jovanović (predsednica HKS)*

Unter den Gästen waren auch: die Vorsitzende des Wissenschaftsrates der Republik Serbien Frau Prof. Dondur, der Vorsitzende des parlamentarischen Ausschusses für internationale Beziehungen Prof. Mićunović, das Mitglied des Stadtrates Belgrad Herr Ožegović, die Kulturreferentin der deutschen Botschaft in Belgrad Frau Marschall, die Leiterin des Goethe Instituts in Belgrad Frau Gehrig, die Dekanin der Philosophischen Fakultät in Belgrad Frau Prof. Dimitrijević.

Am wissenschaftlichen Programm des ersten Tages am 28. Oktober 2010 gab es zwei kleine Änderungen..

Am Abend, am 28. Oktober war ein Empfang im Festsaal des Belgrader Rathauses. Am Anfang hat im Namen des Gastgebers, des Bürgermeisters Đilas der Stadtsekretär für Bildung Herr Todić alle Gäste begrüßt.

Danach hat Minister für Wissenschaft und technologische Entwicklung

Ceremonija svečanog otvaranja Konferencije

*Ambasodor W. Mass,
Princ i princeza Karadjordjević
Prof. D. Mićunović*

Herr Delić alle Teilnehmende begrüsst und kurz die Lage der Wissenschaft in Serbien dargestellt. Anschliessend folgte ein Konzert eines des angesehensten Kammerorchesters Serbiens St. George Strings-Gudači Svetog Dorda. Es wurden folgende Stücke gespielt: Edward Elgar-Serenade for String Orchestra op. 20;

Joseph Haydn- Violine Concerto in C;

Ludwig van Beethoven- String Quartet op. 95.

Am zweiten Veranstaltungstag, dem 29. Oktober 2010, fand das Humboldt-Kolleg im Festsaal der Belgrader Universität statt.

Der Vortrag von dem Nobelpreisträger Prof. Ernst war für alle Interessierte, nicht nur Teilnehmende am Humboldt-Kolleg, offen. Zu dem Vortrag ist auch der stellvertretende Minister für Wissenschaft Prof. Sabo gekommen. Vor dem Vortrag von Prof. Ernst hat der Rektor der Belgrader Universität Prof. Kovačević alle Teilnehmende begrüsst und kurz die Geschichte und die gegenwärtige Lage der Belgrader Universität dargestellt. Die erste Nachmittagssitzung wurde den Deutsch-serbischen Beziehungen

Zajednička fotografija učesnika Kolega

gewidmet. Danach hatten wir eine Festsitzung aus Anlass des zwanzigjährigen Jubiläums des Humboldt-Clubs Serbien. Innerhalb dieser Sitzung hat Frau Janetzke auch Förderprogramme der Alexander von Humboldt-Stiftung vorgestellt. Es wurden noch zwei Humboldt-Vereinigungen vorgestellt – Societas Humboldtiana Polonorum und Humboldt-Club aus Ukraine.

Am Abend hatten wir einen Empfang im Königlichen Palast in Belgrad. Am dritten Veranstaltungstag, dem 30. Oktober 2010, hatten wir auch Parallelsitzungen, sodass es insgesamt 7 Sitzungen gab. Eine Plenarsitzung war der Lage der Wissenschaft und Bildung in der Region Südosteuropas gewidmet.

Prof. Wellmer konnte seinen auf Samstag Nachmittag verschobenen Vortrag nicht halten – wegen des Stromausfalls am Spätnachmittag. Alle anderen Beiträge wurden planmässig vorgetragen.

Das Humboldt-Kolleg wurde mit einem Festabendessen mit Musik am Samstag, dem 30. Oktober 2010, beendet.

Am 31. Oktober sind die meisten am Kolleg Teilnehmenden abgereist.

Teilnehmende am Humboldt-Kolleg Belgrad 2010

Humboldtianer (H) – aus Serbien, zusammen mit zwei im Ausland lebenden 30, Teilnehmern aus anderen Ländern (insgesamt 17 Länder) 19, Nachwuchswissenschaftler (N)-promovierte 9, Doktoranden 22, Studierende mit Beiträgen (2), Wissenschaftler aus Deutschland (WD), Andere Wissenschaftler (AW) 17 und Insgesamt 104.

Alexander von Humboldt-Stiftung Vertreterin – Frau Dr. Gisela Janetzke.

Webseite

Auf der eigens für das Humboldt-Kolleg eingerichteten Webseite www.humboldt-serbia.rs sind alle Informationen, darunter auch das Programm, Book of Abstracts, die Photogalerie abrufbar.

Ergebnisse

Schon während des Humboldt-Kollegs haben Teilnehmende spontan das Kolleg als sehr gut begutachtet. Das wissenschaftliche Niveau wurde sehr hoch geschätzt, besonders auch von den Wissenschaftlern aus Deutschland. Beiträge von Nachwuchswissenschaftlern wurden auch als sehr gut bewertet.

In organisatorischer Hinsicht wurde unser Humboldt-Kolleg als ein nicht leicht zu übertreffendes Vorbild angesehen. Das begleitende kulturelle Programm hatte auch zu einer sehr guten Atmosphäre beigetragen. Es hat auch zusätzliche Möglichkeiten zum Austausch angeboten.

Am Kolleg haben Vertreter aus fast allen Ländern in der Region teilgenommen. Darüber hinaus gab es Vertreter aus anderen west- und osteuropäischen Ländern. Insgesamt waren es Teilnehmer aus 17 Ländern.

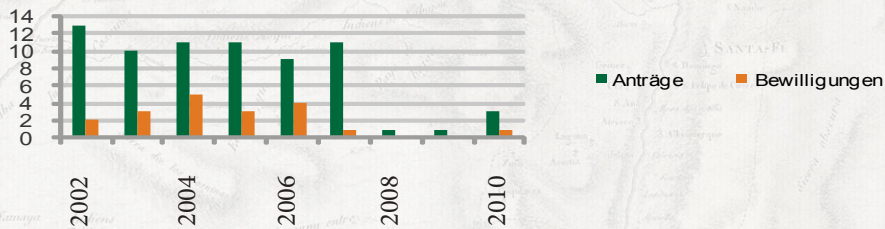
Auch die Rückmeldungen, die noch immer einkommen, bestätigen durchaus, dass das Humboldt-Kolleg Belgrad 2010 eine sehr gelungene Veranstaltung war, die im besten Sinne für die Ziele und Werte der Alexander von Humboldt-Stiftung stand.

Prof. Dr. Gordana Jovanović
Präsidentin des Humboldt-Clubs Serbien 2007-2011

У фокусу Дискусија

Трибина одржана на тему о могућностима студирања и истраживања у Немачкој, скренула је пажњу на чињеницу да је у периоду од 2008. године број кандидата који су конкурисали за стипендију Хумболтове фондације веома мали (видети графикон испод, по један у 2008. и 2009. години).

Графикон показује број апликација (зелена) и број додељених (браон) стипендија Хумболтове фондације за Србију. Обрађен је период од 2002. до 2010. године.

Такође у 2010. су конкурисали три кандидата, а добијена је једна стипендија. Ако погледамо графикон, видећемо да је и 2007. године, када је било 11 кандидата, само један успео да добије стипендију. Наравно, остаје питање зашто имамо пре свега мало интересената за ову престижну стипендију и да ли Клуб може са своје стране да промовише могућности које пружа Александар фон Хумболт фондација?

Л. Ч. П.

Prof. Dr. Slobodan Savić

Zehn Jahre des Humboldt-Clubs Serbien (1990-2000)

Der Initiausschuß hat nach umfangreichen Vorbereitung die Gründungsversammlung des Humboldt-Clubs Serbien einberufen, die am 16. Oktober 1990 im Festsaal der Serbischer Akademie der Wissenschaften und Künste stattfand. Auf der Versammlung wurde der Beschluß über die Gründung des Clubs bekanntgegeben, dessen Statut angenommen und die erste Verwaltung einstimmig gewählt: Prof. Dr. Slobodan Savić, Präsident, Prof. Dr. Zoran Konstantinović, Vizepräsident, als Sekretäre Dusan Glisović, M.A., Prof. Dr. Branislav Todorović und Prof. Dr. Vladeta Milovanović.

Dieselbe Clubverwaltung blieb zwei Zweijahresmandate im Amt, und in dieser Zeit wurde viel an der Qualifizierung der Clubaktivitäten gearbeitet, die damals verwirklicht werden konnten. Es gab viele Pläne, zahlreiche blieben jedoch unrealisiert, da die Umstände bestimmen, was umgesetzt werden kann oder nicht. Die Umstände, die durch die Kriegs- und Krisenjahre bedingt waren, haben die Möglichkeiten wissenschaftlicher Arbeit überhaupt und demzufolge auch einige der geplanten Aktivitäten des Clubs sehr eingeschränkt.

In dieser allgemeiner Knappheit wurden und blieben die Organisation öffentlicher Vorträge von Humboldt-Stipendianten sowie deren angesehene Gäste mit Themen von breiteren Interesse für die Mitglieder und Freunde des Clubs die populärste Tätigkeit.

In Zeitraum 1990-1994 wurden folgende Vorträge gehalten:

- Die Farbenlehre Goethes in der Praxis* - S. Savić;
- Der manipulierte Goethe* - D. Glišović;
- Die Wissenschaft im Verhältnis zur Politik* - D. Medaković;
- Hermann Wendel und die Südslawen* - Z. Konstantinović;

Entwicklung der jugoslawischen Balkaniden in den letzten 20 Millionen Jahren - N. Kostić;

Überblick über die Heizung und Klimatechnik in Belgrad - B. Todorović;
Einige Bemerkungen zur serbischen Bergbaugesetz aus dem Jahre 1412 - J. Danilović;

Antropologische Spuren der Germanen auf dem römischen Viminacium in der Völkerwanderungszeit - Ž. Mikić;

Grundsätze der Sozialphilosophie von John Stuart Mill - L. Sekelj;

Zur Rolle der serbischen orthodoxen Kirche beim Entstehen des serbischen nationalen Bewusstseins - D. Medaković;

Deutsche in der Vojvodina. Ihre Ansiedelung, ihre Herkunft und ihre geschichtliche Leistung - Z. Žiletić (als Gast);

Verwaltungsstrukturen in Byzanz und in den Balkanländern - Lj. Maksimović.

S. Savić hat an der Tagung der Präsidenten der Humboldt-Clubs aus aller Welt in Bonn 1992 teilgenommen.

In dieser Zeit bereiteten uns die Auszeichnungen große Freude, die unseren Klubmitgliedern verliehen wurden: Dejan Medaković und Branimir Živojinović. Das Verdienstkreuz der Bundesrepublik Deutschland, Zoran Konstatinović - die Konstantin Jiricek-Goldmedaille.

Die neue Leitung des Clubs, die am 11 Oktober 1994 ihre Amtsgeschäfte aufgenommen hat, wirkt mit geringen Veränderungen in der Besetzung: Lj. Maksimović, Präsident, Ž. Mikić, Vizepräsident, D. Basta, Vizepräsident, M. Simić, Generalsekretär, Dj. S. Kostić, Redakteur von *Glasnik*, S. Savić und D. Glišović.

Der Club hat während dieser Zeit (1994-1998) in leicht veränderten, besseren Bedingungen gearbeitet. Seine Tätigkeit war schon früher auf relativ feste Grundlagen gestellt worden. Die Haupttätigkeit des Clubs war auch weiterhin Größtenteils die Durchführung öffentlicher Vorträge, ein bis Zwei pro Semester, da sich die Art der Arbeit bewährt hat. So fanden in dieser Zeit folgende Vorträge statt:

Arthur Liebert und die Belgrader Zeitschrift 'Philosophia'. Ein Kapitel zu den deutsch-serbischen Beziehungen - D. Basta;

Felix Kanitz über die Europäisierung Serbiens - Dj. S. Kostić;

Das Horn - eine instrumenten-, musik- und kulturgeschichtliche Plauderei - P. Wolf (als Gast);

Entwicklung von Maschinen und Verfahren für die Ernte und Trocknung von Heilpflanzen - ein deutsch-jugoslawisches Forschungsvorhaben - M. Tešić;

Aus der Schule der Diplomaten: Auswahl und Ausbildung des diplomatischen Nachwuchses in Deutschland - D. Lölke (als Gast);

Eine Plauderei über die Farben - S. Savić;

Felix Mülleker, Gründer der modernen Archeäologie im südöstlichen Pannonien am Anfang de 20 .Jh. - B. Brukner;

Die christliche Kirche und das Christentum in den zentralillyrischen Provinzen im 4. und 6. Jh.- M. Mirković;

Vorhistorische Schädelreparationen auf dem Balkan - Z. Mikić;

Titulatur und Gefolge der Aegyptischen Frauen im altem Reich - V. Vasiljevic.

Diese Vorträge wurden dank einer Neuerung in der Arbeit des Clubs auch regelmäßig veröffentlicht. Im Herbst 1995 wurde nämlich endlich die frühere Idee umgesetzt, eine Club-Zeitschrift *Glasnik-Mitteilungen* ins Leben zu rufen. Was zunächst ein ziemlich utopisches Unterfangen schien, wurde zu einer Clubtradition. Die gesamte Leitung bildet die Redaktion, und die größte Verdienst für das Erscheinen von *Glasnik* gebührt dr. Djorđe S. Kostić, dessen Einsatz überwiegend auch das regelmäßige Erscheinen unsere Zeitschrift zu verdanken ist.

Prof. Lj.Maksimovic nahm an der Tagung der Präsidenten der Humboldt-Clubs aus aller Welt (Bad Honnef,Februar 1997) teil.

Im Rahmen dieser Beziehungen und als Folge der Bemühungen, diese immer weiter zu entwickeln, wurde das Kolloquium der Alexander von Humboldt Stiftung organisiert, das die Stiftung-auf Anregung unseres Clubs durchführte.

Unter dem Motto *Wissenschaft und Verantwortung* fand vom 11. bis 13. September 1998 ein Humboldt –Kolloquium in Belgrad statt. Es wurde durch Alexander von Humboldt-Stiftung in Zusammenarbeit mit dem Humboldt-Club Serbien organisiert.

Rund 90 Humboltianer aus den Jugoslawischen Republiken Serbien und Montenegro waren zu diesem Treffen nach Belgrad gekommen. Außerdem waren Vertreter der Humboldt-Clubs aus Bulgarien, Polen, Rumänien, Ungarn, der Slowakai und der Türkei vertereten. Es wurden 11 Vorträge, darunter 2 Festvorträge, und 9 Vorträge in den Fachgruppen Geisteswissenschaften, Naturwissenschaften und Ingenieurwissenschaften gehalten.

Jahresbericht 1999

Die neue Leitung des AvH Clubs war am 25.Februar 1999 gewählt.

Mitglieder dieser Leitung sind: Jovan A. Jovanović, Präsident, Branko Todorović, Vizepräsident, Djorđe S. Kostić, Vizepräsident und Redakteur von *Glasnik*, Snežana Bošković, Sekräter. Mitglieder: Slobodan Savić, Ljubomir Maksimović und Dejan Janča.

Es waren 12 Sitzungen des Vorstands in Jahr 1999 gehalten.

Das Sonderheft der Mitteilungen des Humboldt-Clubs Serbien mit Voträgen von Humboldt –Koloquium (11 bis 13 September 1998) und das Heft No.7 der

Mitteilungen(Glasnik) mit dem Artikel von Jovan A. Jovanović: *Universität und Wissenschaften in Serbien (Zustand- Wege der Erholung-Internationale Kooperation)* erschienen sind.

Hochschulrektorenkonferenz gemeinsam mit den grossen deutschen Wissenschaftsorganisationen nach einem in Bonn am 09. 09. 1999 stattgefundenen Gespräch mit unabhängigen jugoslawischen Wissenschaftlern beschlossen hat beriets jetzt eine Individualförderung zu planen. An Gespräch Prof. Dr. J. Jovanović und Prof. Dr. Vojin Dimitrijević als Vertretern den AVH Club Serbien teilgenommen haben.

Das erste mal nach dem NATO-Bombardement Zusammentreffen des Clubs findet am 16. December 1999 statt. Nach einer kürzeren Einführung von Prof. dr. Miloš Tešić wird Thema *Hochschulunterricht in Serbien heute* erörtert .

Jahresbericht 2000

Jahrestreffen Humboldt Club Serbien am 24 februar 2000 statgefunden war. Der Arbeitsplan für das Jahr 2000 ist vorgestellt. Im Einklang mit der, wie bekannt, asserordentlich schweren Lage der Universität und Wissenschaften in Serbien hat der Plan als die Haupttätigkeit des Clubs im Jahr 2000 die Arbeit auf dem Gebiet ihrer Erholung und Rückkehr in die Welt vorhergesagt. Nach dem präsentierte Herr Gavrilović seinen Vortrag mit Titel *Alexander von Humboldt-Lateinamerikareise*. Dadurch wurden, mit einer kleinen durch das Bombardement unseres Landes verursachten Verspätung, die Humboldt Jubiläen - 200 Jahre Lateinamerikareise und 230 Jahre der Geburt gekennzeichnet. *Mitteilungen* des Clubs als das Heft 8 des Jahres 2000 ist erschienen, mit zwei Artikeln: *Alexander von Humboldt* D. Gavrilović und *Alexander von Humboldt-Leben und Werk* Dj. S. Kostić.

Das Volltreffen des Clubs mit dem Vortrag *Alternative Bildungsformen als Antwort auf die aktuelle Bildungskrise in Serbien* D. Janča fand am 25. Mai 2000 im Goethe-Institut Belgrad statt.

Her Ziletic und der Präsident des Clubs haben die Theologische Fakultät der Serbischer Orthodoxer Kirche in Belgrad besucht, um sie über die Förderungsmöglichkeiten der wissenschaftlichen Forschung durch Alexander von Humboldt-Stiftung zu informieren.

Im Laufe der Monate Juni, Juli und August nahmen mehrere Mitglieder des Clubs an den Rundgesprächen, welche Humboldt-Stiftung in ihrem Hause organisiert hat, teil.

Das nächste Treffen des Clubs wurde auf dem 5 Oktober 2000 anberaumt mit dem Haupttema *Entwicklung von Wissenschaften und Universität in Serbien und Ländern Südosteuropas- Wege der Umsetzung der Förderung und der Ko-*

operation. Das Treffen fand im Goethe-Institut Belgrad um 18 Uhr statt, am Vorabend des historischen 5. Oktober.

Ende Oktober nahmen sechs Mitglieder des Clubs am Treffen, das die Humboldt-Stiftung in ihrem Hause in Bad Godesberg mit dem Thema *Perpektiven und Potenziale-Forschungsförderung der Alexander von Humboldt-Stiftung in Ländern Südosteuropas* organisiert hat, teil.

Etwas paradox, jedoch auf alle Fälle nennenswert, ist die Tatsache, daß trotz der schwierigen Umstände, unter welchen der Club arbeiten mußte, bedeutende Kontakte innerhalb der großer Humboldt-Familie verwirklicht werden konnte. So wurden vor allem die Kontakte zu der Alexander von Humboldt-Stiftung selbst gepflegt. Regelmäßig wurden gegenseitig Informationen über die Arbeit ausgetauscht, mehrere unserer Mitglieder hatten mit Unterstützung der Stiftung die Möglichkeit zu Studienaufenthalten in der BR Deutschland, durch Wiederaufnahme von Stipendien oder durch Teilnahme an dort abgehaltenen wissenschaftlichen Kongressen. Wenn man bedenkt, daß während dieser Zeit auch jungen Wissenschaftlern aus unserem Land eine Anzahl an Grundstipendien zugeteilt wurde, so war die Verbindung zwischen uns und den Programmen der Stiftung nie unterbrochen. Es wurden sogar Kontakte zu einige europäische Ländern hergestellt.

Im Zehntem Jahr des Bestehens unseres Clubs kann man sehen, daß sich einige der Grundziele verwirklichen, daß aber noch viel für die Belebung der Ideen in der wissenschaftlichen und humanistischen Tradition des Denkens Alexander von Humboldts getan werden muß.

O autoru:

Prof. dr. Slobodan Savić rođen u Beogradu 1932. godine. Diplomirao na Medicinskom fakultetu u Beogradu januara 1958. godine. Specijalistički ispit iz oftalmologije na Očnoj klinici u Beogradu 1962. godine. Doktorsku disertaciju *Uticaj ugljen disulfida na organ vida* odbranio na Medicinskom fakultetu Beogradu 1964. godine. Uža oblast rada - Ergooftamologija. Ceo radni vek proveo na Institutu za medicinu rada kao oftalmolog i šef Ergooftamološke jedinice. Postdoktorske studije kao Humboldtov stipendista u Institutu za eksperimentalnu oftalmologiju u Bonu 1966. i 1968. godine. Izabran za redovnog profesora na Medicinskom fakultetu Beogradu 1989. godine za Centar za multidisciplinarnu studiju Univerziteta u Beogradu. Redovni član Medicinske akademije SLD od 1992. godine.

Učestvovao u dve misije Ujedinjenih nacija (UN): 1984. godine u Indiji (ILO) i 1988. godine u Jordanu (WHO) na programu prevencije slepoće.

Objavio i saopštio 190 radova. Publikovao je dve monografije *Profesional-*

na oftamologija 1970. godine i *Ergooftamologija* 1982. godine. Koautor je u udžbeniku *Medicina rada*, 1978, 1996 i 1997. godine i u *Dijagnostičkim kriterijumima* 1987. godne.

Dobitnik je prve zlatne medalje osnivača Societas Ergophthalmoloca internationalis Hans Jürgen Merté, koja mu je uručena na V Svetskom kongresu Ergooftalmologa u Beogradu gde je prof. Savić bio predsednik kongresnog odbora. Prof. Savić je vršio i funkciju podpredsednika Societas Ergophthalmoloca internationalis.

Jedan je od osnivača i prvi predsednik Humboltovog kluba Srbije (predsednik od 1990. do 1994. godine i član predsedništva do 2002. godine). Član je Evropskog udruženja za kulturu. Od 1994. godine do 2004. godine podpredsednik Društva za srpsko- nemačku saradnju.

Prof. dr Jovan Djukanović

Govorni i pisani oblik jezika

Jezik je najsavršenije sredstvo komunikacije u jednoj ljudskoj zajednici. On danas ima četiri najvažnije funkcije:

- A) komunikativnu funkciju koja služi sporazumevanju među članovima jedne jezičke zajednice;
- B) kognitivnu funkciju koja služi saznavanju i definisanju realnosti u kojoj živi jezička zajednica;
- C) simboličku funkciju koja služi identifikaciji pripadnosti određenoj etničkoj, verskoj, državnoj i sl. grupi.
- D) estetsko – emocionalnu funkciju koja u umetničkoj prozi služi da, pomoću svoje estetske i emocionalne komponente, u recipijentu deluje ne emocije i razvija osećanja za estetski užitak.

Sve četiri funkcije imaju svoje mesto u kulturi jedne jezičke zajednice.

No, ovde ćemo se pozabaviti onom prvom, komunikativnom funkcijom jer su, između ostalog, ostale tri mlađe od ove.

U vezi s ovom komunikativnom funkcijom jezika nameće se jedno razložno pitanje: da li se, pored jezičke, može govoriti i u komunikativnoj zajednici? Nju bi mogle činiti društvene grupe koje se od drugih takvih grupa, iako se služe istim jezikom, razlikuju po tome što zajedničkim jezičkim strukturama daju različite upotrebne vrednosti, odnosno te strukture dobijaju različita značenja. Najbolji primer za to jeste engleski jezik koji se kao standardni koristi ne samo u Engleskoj, nego i u Americi, Kanadi, Australiji, Novom Zelandu, Južnoafričkoj uniji, ali se u upotrebi međusobno razlikuje u leksici i gramatičkim strukturama, pa se onda može govoriti o različitim komunikativnim zajednicama sa istim jezičkim sistemom kao osnovom. Čak se govori i o američkom, australijskom, britanskom engleskom jeziku. Sličan slučaj je i sa španskim i portugalskim jezikom u zemljama Latinske Amerike. Za pragmalingvistiku zanimljiv je i

slučaj Nemačke. Naime, tokom 40 godina je jedan narod s jednim, zajedničkim jezikom bio podeljen u dve samostalne države sa različitim, čak ideološki i društveno suprotstavljenim sistemima i političkim uređenjem. Između tih dveju država i njihovih žitelja gotovo da i nije bilo komunikacija. Razlike, koje su se pojavljivale u zajedničkom jeziku nisu bile sistemske već pragmatske prirode; jezičke strukture dobijale su u dvema državama različita značenja i različite upotrebne vrednosti. Treba samo pogledati kako su u rečnicima edicije Duden u Lajpcigu i Manhajmu istoj odrednici davana različita značenja i tumačenja. Tako na primer kod odrednice Akademie u lajpciškom Dudenovom rečniku, pored značenja gelehrte Gesellschaft; Hochschule, Fachhochschule, navodi (po ugledu na ruski jezik) i značenje literar. od. miusikal. Veranstaltung; dok manhajmski Duden navodi samo gelehrte Gesellschaft; Fachhochschule. A za pridev akademisch u Lajpcigu se navodi zu einer Akademie gehörig oder sie betreffend; gelehrt, ali se dodaje i abschätzend für: lebensfern, weltfremd, trocken, čega u Manhajmu nema. Tek ponovnim ujedinjenjem Nemaca u jednu državnu zajednicu uspostavljena je opet, pored nacionalne i jezičke, i jedna komunikativna zajednica. Odatle sledi pitanje: da li su Nemačka, Austrija, deo Švajcarske i Lihtenštajn, u kojima je nemački službeni jezik, jedna jedinstvena jezička teritorija na kojoj žive različite komunikativne zajednice koje se poklapaju s državnim granicama, ili su sve one i jedna komunikativna zajednica? Ili, preneto na naš teren, da li su Srbija, Hrvatska, Bosna i Hercegovina i Crna Gora različite komunikativne zajednice sa zajedničkim jezikom, odnosno jezičkim sistemom, svejedno kako ga nazivali?

No, vratimo se našoj glavnoj temi.

Jezik je produkt razvoja čoveka kroz istoriju i on se realizuje kroz čovekovu delatnost u kontaktima sa pripadnicima iste jezičke zajednice. Ova komunikacija se ostvaruje u složenim celinama koje se još nazivaju komunikativne igre (po ugledu na Vitgenštajnovu jezičke igre – Sprachspiele -) i takva jedna igra predstavlja tematski, vremenski i prostorno omeđenu celinu: npr. naučnu diskusiju, sudsku raspravu, školski čas, dijalog na ulici ili telefonski razgovor.

Tu složenu komunikativnu celinu sačinjavaju:

- 1) socijalne i kulturne karakteristike i okolnosti: društvene prilike, kulturna tradicija, navike, konvencije, istorijsko nasleđe te jezičke zajednice itd.;
- 2) partneri u komunikaciji sa pratećim pretpostavkama i implikacijama: govornik/producent i sagovornik/recipient, njihove uloge u toj komunikativnoj igri, njihov društveni i komunikacioni status, psihološki faktori i sl.;
- 3) lokalne, vremenske i situacione okolnosti: povodi, pretpostavke i svrha komunikacije, mesto i vreme u kojima se ona odvija i dr.;
- 4) tekstovi kao govorne i komunikacione celine: govorni činovi, vrste tekstova, forme iskaza itd.;
- 5) vanjezičke delatnosti: gestika, mimika, pokreti, govor tela i sl.

Jezička komunikacija se u okviru komunikativnog čina ostvaruje kao usmeni ili pisani iskaz. U usmenim iskazima govornik/producent koristi se registrom fonema i njima podređenim prozodijskim sredstvima, a u pisanim iskazima repertoarom grafema (slovima i znacima interpunkcije). Kod usmenih iskaza poruke se primaju akustičkim a kod pisanih vizuelnim putem. Zbog toga što se ostvaruju u različitim uslovima (socijalnim, kulturnim, psihološkim, situacionim, konvencionalnim), usmena i pisana komunikacija predstavljaju i značajno sociolingvističko i psiholingvističko pitanje.

Usmena komunikacija je starija od pisane i daleko je češća i masovnija (neki lingvisti smatraju da ona i danas predstavlja 70% realizovane komunikacije uopšte). Ali pisana komunikacija, zbog činjenice da se ona pismom može fiksirati, predstavljala je jedinu, a i danas primarnu bazu za lingvistička istraživanja, ali i u nastavi jezika. Dok je govor urođena i tokom evolucije razvijana sposobnost čoveka kao člana jedne jezičke zajednice da s drugim članovima iste zajednice komunicira, dotle je pisanje naučena delatnost i spada u deo civilizacijske i kulturne nadgradnje članova jezičke zajednice. U novije vreme, poslednjih decenija, kada se i usmeni iskazi mogu snimkom fiksirati, predmet lingvističkog zanimanja postaje i usmeno izlaganje.

Uobičajeni termini usmeni i pisani govor ili iskaz imaju svoje istorijsko opravdanje kao dva načina za prenošenje poruka. Ako su sadržaj i forma poruke isti a samo kanal ili način prenošenja odnosno primanja različiti, onda su pomenuti termini adekvatni. Međutim, usmeni i pisani iskazi predstavljaju jezičke fenomene čije su specifičnosti mnogo dublje i raznovrsnije od načina prenošenja. Formalna ili spoljašnja obeležja, odnosno sredstva izražavanja, i ne mogu biti pouzdano merilo prema kome identifikujemo razlike između govornih i pisanih realizacija. Te razlike obuhvataju unutarjezičke odlike, počev od glasovne artikulacije u usmenom iskazu i interpunkcije u pisanom, pa sve do složenih struktura teksta, ali i čitav splet vanjezičkih svojstava (sociokulturnih, psiholoških, lokalnih, situacionih i dr.), tako da sadašnji termini: usmeni i pisani iskaz nisu dovoljno precizni i ne odgovaraju pravom stanju stvari. Uostalom, u ovim terminima krije se i jedna ozbiljna zablude. Naime, naziv usmeni pretpostavlja samo izgovoreni iskaz, dakle glasovnim aparatom artikulisani i čulom sluha primljeni jezički sadržaj, a termin pisani zamišlja samo grafičkim znacima zabeleženu, pismom konkretnog jezika realizovanu i vizuelno primljenu poruku. Ali, danas se i usmeni iskaz može na traci ili ploči „zapisati“ i fiksirati ali i grafički zabeležiti, dok se pisani tekst može i usmenim putem preneti primaocu/recipientu. To u stvari znači da postoje četiri vrste iskaza s obzirom na način njihovog prenošenja:

1) izgovoreni, akustično saopšteni usmeni iskaz (na primer razgovor u trgovini ili razgovor s novinarom uživo – intervju na radiju ili televiziji);

- 2) zapisani ili snimljeni usmeni iskaz (npr. na traci snimljena ili stenografisana replika u parlamentu);
- 3) izgovoreni, dakle usmeno saopšteni pisani iskaz (npr. komentar na radiju ili televiziji, referat pročitan na nekom skupu);
- 4) zapisani pisani iskaz (npr. novinski članak, naučna monografija, udžbenik, štampani roman).

Prema tome, nazivi usmeni i pisani tekst (u lingvistici se pod tekstom podrazumeva svaka komunikativna celina koja se sastoji od brojnih tematski povezanih iskaza, bez obzira na način njihovog prenošenja partneru u komunikaciji) jesu jednostrani i neadekvatni, i obuhvataju samo – kako smo videli – prilično varijabilni način prenošenja poruke. No, razlike su mnogo dublje i obuhvataju systemske i pragmatske elemente o kojima će kasnije biti reči. Za terminološko određenje ovakvih iskaza daleko primereniji jesu uslovi pod kojima se oni formiraju.

Za usmenu komunikaciju je karakteristično da se prvenstveno realizuje u neposrednom kontaktu partnera, u zajedničkom lokalnom i vremenskom kontinuumu, bez pauza koje bi omogućile eventualno promišljanje i korekcije u formulisanju iskaza ili u izboru elemenata za uobličavanje teksta. Zato bi ovom načinu komunikacije bolje odgovarao termin spontana komunikacija. Ona pokazuje specifičnosti i u internoj organizaciji i gramatičkoj strukturi.

Na drugoj strani, pisani tekst uglavnom ne nastaje spontano, u neposrednom kontaktu partnera u jezičkoj interakciji kao trenutna reakcija jednog partnera na iskaz drugoga, već je pre plod promišljanja, refleksije, spekulacije, odmeravanja i korigovanja, brižljivog izbora jezičkih elemenata (leksike, gramatičkih struktura i sl.) pre konkretne realizacije i konačne formulacije teksta. Ovde postoji vremenski prostor u kome se jedan ovakav iskaz priprema za artikulaciju. Zbog toga bi za ovaj vid iskaza, odnosno za ovakavu formu komunikacije bio adekvatniji termin spekulativna komunikacija. Ona je u svim dosadašnjim lingvističkim istraživanjima bila reprezentativni uzorak za normiranje standardnog, odnosno tzv. književnog jezika jedne jezičke zajednice.

Odlike spontane komunikacije

S obzirom na kontakt partnera u komunikaciji imamo neposredne razgovore kod kojih se partneri nalaze u istom „opažajnom prostoru“, tj. oni su vizuelno i akustički u kontaktu (licem u lice), i posredne razgovore sa isključivo akustičkim kontaktom (npr. telefonski razgovori). Prema statusu i međusobnom odnosu partnera razgovori se dele na simetrične i asimetrične. Kod simetričnih se partneri nalaze u ravnopravnom položaju u situacionom statusu (razgovor prijatelja ili kolega u kafani ili na poslu, drugarica u školi ili komšinica u kući i sl.), a kod asimetričnih je manje ili više izražena dominacija (situaciona

ili socijalna) jednog od partnera (npr. dijalog lekara i pacijenta, nastavnika i učenika, profesora i studenta na ispitu, tužioca i optuženog na sudu, oficira i vojnika i sl.). Prema aktivnosti partnera razlikujemo dijaloge (s poednakim učešćem partnera u ulozi govornika) i monologe (s aktivnim učešćem jednog i pasivnim stavom drugog partnera). Ako su partneri u istoj komunikativnoj situaciji i ako su im koordinate vremena i prostora iste, odnosno ako su im sada i ovde zajednički, onda se komunikacija odvija uz češću upotrebu deiktičkih izraza (imena, ličnih zamenica, lokalnih i temporalnih priloga i dr.), bez opisa i verbalnih preciziranja na koga se odnosi zamenica, na koje vreme i na koji prostor misli govornik i sl. Prisutni sagovornik može, ukoliko mu nešto nije jasno ili dovoljno precizno saopšteno, odmah da reaguje i tako iznudi kompletiranje ili preciziranje govornikovog iskaza. Kod telefonskog ili nekog drugog razgovora na daljinu partneri su samo akustički u kontaktu ali ne i vizuelno, pa im je „opažajni prostor“ sužen i sveden samo na vremensku dimenziju; njihova konverzacija se odvija samo u istom vremenu ali ne i na istom mestu. Zato govornikov iskaz mora sadržati i one elemente koji su za neposredni kontakt suvišni, npr. preciziranja mesta i prostora umesto deiktičkih reči kao što su hier, dort, da oben i sl. Razume se da je ovde gestika isključena kao komunikaciono sredstvo.

Jezičke odlike spontane komunikacije jesu:

- mnogo češća pojava paratakse/koordinacije (međusobno sintaksički ravnopravnih rečenica u složenoj rečenici) i niza samostalnih rečenica, ne samo u kratkim replikama nego i u dužim celinama;

- elipsa i jednočlani izrazi, naročito kao odgovori na pitanja: *Guten Abend!; Dort, auf dem Bett (liegt dein Hut); Weg das Buch!; Verdammt noch mal!; Keine Ahnung!; (das) kann sein; Köln hin und zurück zweiter Klasse mit BahnCard. Fünfzehndreißig; Danke* i sl.

- česta ponavljanja i gomilanja i nabravanja: *Ich, meine Frau, die Kinder, die Nachbarn, wir alle haben gesucht, gesucht und endlich gefunden den Schlüssel.* Ovamo spadaju i tzv. „eho pitanja“: *Er ist nicht gekommen; Er ist nicht gekommen?*

- naknadna dodavanja koja razbijaju rečenični okvir i linearnu progresiju iskaza: *Er hat den Preis wirklich verdient, durch seine Tätigkeit, seinen selbslosen Einsatz, diese hohe Auszeichnung.*

- prekidi u sledu izlaganja u vidu anakoluta (nesklada između delova u rečenici);

- mnogo fleksibilniji raspored elemenata u rečenici, čak i kod jezika sa strogim pravilima o redu reči;

- Prilično reduciran izbor leksike; dominiraju imena, zamenice, glagoli kazivanja i partikule s konektivnom funkcijom: *deshalb, inzwischen, daraus, nämlich, also*; preterana upotreba lične zamenice za 3. lice može da stvori zabunu

- kod primaoca koji ođednom ne zna na koga se koja zamenica odnosi;
- poseban značaj dobijaju deiktički izrazi i drugi pokazivački elementi koji jeđan iskaz situiraju u pogledu mesta i vremena: *hier, dort, da, oben, jetzt, morgen, damals, jener, dies* i sl; samo kod jedinstva vremena i mesta za oba partnera, u istom opažajnom prostoru i vremenu ovi, inače apstraktni elementi, aktueliziraju se i konkretizuju, pri čemu gestovi pomažu toj konkretizaciji;
 - modalne partikule i slični izrazi: (*vielleicht, kann sein, etwa, bestimmt, allerdings, keinesfalls*) subjektivizuju iskaz time što naglašavaju lični stav govornika prema sadržaju tog iskaza. Ovde dolaze do izražaja i subjektivna značenja modalnih glagola: *Er muss dort gewesen sein. Sie dürfte nicht jünger als dreißig Jahre alt sein. Es könnte gegen vier Uhr sein.* itd.;
 - fonetska nepreciznost, izostavljanje glasova pa i slogova: *hamma = haben wir; is nicht = ist nicht; kannste = kannst du*; brz govor, skraćivanje reči i izraza: *'ten Abend!; Wiedersehen!* i sl. Ovamo bi spadala i uloga intonacije rečenice; jedna iskazna rečenica može biti u funkciji pitanja, zapovesti ili molbe: *Du bleibst zu Hause.?(!);*
 - nejezička sredstva: gestovi, mimika, pokreti, ne samo da potkrepljuju intenciju iskaza, već ponekad dolaze i umesto verbalnog iskaza, npr. sleganje ramenima. To je moguće samo kod potpunog vizuelnog kontakta partnera;
 - česta upotreba dijalekata i sociolekata, svakodnevnog govora (*Umgangssprache*) s jakim regionalnim odlikama, ali i varijeteta familijarnog govora. U spontanom govoru vrlo često se koriste posebni jezici tzv. Sondersprachen: govor mladih, sleng, govor prestupnika, Gastarbeiterdeutsch itd.

Spontani iskaz mnogo je manje vezan za jezičku normu i gramatička pravila. Za njega ne postoji ni obavezna gramatika niti stilistika. Zato je on mnogo podložniji promenama koje se u njemu brže i lakše probijaju i potvrđuju. Prva odstupanja od postojeće norme javljaju se upravo u spontanom govoru, a tek kasnije, ako ovladaju jezikom, prodiru i u pisane iskaze. U tom pogledu je spontani govor otvoreniji za promene i novine u jednom jezičkom sistemu. Za realizaciju spontanog govora od značaja su ortoepija i intonacija, a za njegovo razumevanje artikulacija i dikcija. Najkraće rečeno: spontani govor ili spontana komunikacija ima svoju autonomnu unutrašnju organizaciju, svoju specifičnu gramatiku koja se u mnogo čemu ne poklapa s onom u pisanom ili spekulativnom iskazu.

Jedna od najkarakterističnijih formi spontane komunikacije jeste dijalog, kod koga dolazi do naizmenične i recipročne promene uloga partnera/producenta ikaza i slušaoca/recipienta iskaza. U dijalogu dolazi često do eliminacije rečeničnih delova, pa i onih sintaksički neophodnih dopuna (bez kojih iskaz nije gramatički ispravan, dakle ne odgovara propisanoj gramatičkoj normi), što jedan iskaz svodi na komunikacijski minimum koji uopšte nije identičan sa

sintaktičkim minimumom. Na primer, sasvim je uobičajeno da se u dijalogu na neko pitanje odgovori nepotpunim, krnjim iskazom: *Hast du die Rechnung bezahlt?* – *Hab' ich* gde su u odgovoru realizovani samo subjekat *ich* i pomoćni glagol *habe*, dok nedostaju glavni glagol nosilac značenja (*bezahlen*) i neophodna dopuna u akuzativu (*die Rechnung*), što bi u normativnoj gramatici bilo nedopustivo, ali je komunikativno sasvim legitimno.

Dijalog se sastoji, po pravilu, od pitanja i odgovora, pri čemu su pitanja sintaksički autonomne celine (što smo videli iz gore navedenog primera) ali su komunikativno nesamostalne, jer ne predstavljaju kompletan tekst već samo jedan deo, čiji nastavak čini navedeni odgovor. Odgovori su i na komunikativnom i na sintaksičkom planu nesamostalne celine. Najčešće su oni eliptične strukture, čiji oblik zavisi od pitanja. Sama struktura odgovora bitno se razlikuje od samostalnih rečenica u koje ih inače normativna gramatika svrstava. Između pitanja i odgovora postoji uzajamna veza: od formulacije pitanja zavisi sadržaj i oblik odgovora.

Najčešći oblik dijaloga jeste usmeni. Ali dijalog može biti i u pisanoj formi; npr. u korespondenciji. Pri tome je vremenski razmak između promene uloga: pošiljalac – primalac mnogo duži nego kod usmenog dijaloga. Ovde valja još napomenuti da je dijalog u književnosti, npr. u drami ili prozi, samo, manje ili više uspeša, pisana imitacija živog usmenog dijaloga između partnera u spontanoj komunikaciji.

Odlike spekulativne komunikacije

Spekulativni iskaz više je vezan za jezičku normu i gramatičke zakone nego spontani. Ti gramatički zakoni su i formulisani na bazi pisanih tekstova. S obzirom na to, i greške načinjene u spekulativnom iskazu imaju veću težinu nego one u spontanom govoru. Zapisan i na taj način fiksiran iskaz mnogo teže podleže promenama i sporije reaguje na njih, pa je daleko konzervativniji od spontanog iskaza. Ovde upravo važi ona latinska izreka *Verba volant, scripta manent*. Sve promene u jeziku javile su se prvo u spontanim iskazima da bi tek kasnije prodrle u spekulativni iskaz i kad se omasove, postaju norma koju registruju gramatičari. Na primer tzv. "pomeranje glasova" (*die Lautverschiebung*) odigralo se najpre u govoru, a tek kasnije je fiksirano u pismu.

S obzirom da je odlika spekulativnog iskaza misaona priprema za artikulisanje jezičkog sadržaja i da je taj iskaz rezultat spekulacije, promišljanja i odmeravanja u izboru elemenata koji će se upotrebiti za njegovu realizaciju, ovakav iskaz se manifestuje razuđenom rečenicom sa češćom pojavom hipotakse (zavisnosložene rečenice) i logičkom povezanošću segmenata.

Glavne osobine spekulativnog iskaza jesu:

- daleko više se poštuju pravila o redosledu elemenata u rečenici i mnogo ređe

se javlja tzv. razokvirenje kad pojedini rečenični delovi izlaze iz rečeničnog okvira, kao i naknadno dodavanje;

- leksika je bogatija, sa variranjem sinonima; zastupljeni su frazeologizmi, idiomi i metaforički izrazi; u pojedinim vrstama tekstova (uputstva za upotrebu aparata, formulari, kuvarski recepti, službeni izveštaji i uopšte administrativni tekstovi) preovlađuju u leksici i sintaksi stereotipi i tipizirane formulacije, specifične za pojedine oblasti službenog komuniciranja, što siromaši ovakve iskaze i pretvara ih u šablonske i standardizovane jezičke proizvode; sve više se teži ka nominalizaciji iskaza, tj. nosioci značenja su imenice a glagoli gube svoje značenje i bivaju svedeni na puku funkciju glagolskog dela predikata (npr. u nemačkom *Abschied nehmen = sich verabschieden, zum Ausdruck bringen = ausdrücken, zur Aufführung bringen = aufführen, Frage stellen = fragen* i dr. a u srpskom preterana upotreba glagola vršiti kao pukog funkcionalnog glagola: vršiti prodaju = prodavati, vršiti upis = upisivati, vršiti prijem = primati, vršiti isplatu = isplaćivati i sl.;

- jako je izražena težnja ka objektivizaciji iskaza, pa zato je dosta retka pojava modalnih partikula i drugih struktura subjektivnog karaktera (npr. *vielleicht, kann sein, hoffentlich, leider, anscheinend* itd.);

- s obzirom da nema jedinstva mesta ni vremena, deiktički (pokazni) izrazi gube u značaju, što zahteva dodatna jezička preciziranja (umesto samo *dort, hier, gestern* potrebno je navesti na šta se ovi prilozi odnose: *in der Ecke, auf dem Tisch, am 5. Mai*);

- dominira standardni jezik i izbegavaju se dijalekti i posebni jezici (*Sondersprachen*).

Kod spekulativne komunikacije ne postoji zajednički „opažajni prostor“; vremenske i prostorne koordinate su različite a partneri su akustički i vizuelno udaljeni. Zato ovakav iskaz mora sadržati dodatne informacije za lica, vreme, mesto, prostor i situaciju – dakle sve ono čega nema kod spontane komunikacije. Isto tako su isključena i bilo kakva neverbalna sredstva: mimika, gestovi, pokreti i sl.

Dominantna forma ove komunikacije jeste monolog. On podrazumeva producenta kao pošiljaoca jezičke informacije i (pasivnog) recipijenta poruke, od koga se, u principu, ne očekuje nikakva verbalna reakcija na tu poruku. Stoga je ova komunikacija potpuno jednosmerna. Ali odsustvo aktivnosti sagovornika, odnosno primaoca nikako ne znači da je on suvišan. Bez njegovog (pasivnog) učešća je svaka komunikacija isključena, jer nijedan iskaz nije proizveden a da nije namenjen nekome, makar i nepoznatom i nevidljivom partneru, dakle da je sam sebi cilj. Kod „razgovora sa samim sobom“ ili „glasnog razmišljanja“, kako se to obično kaže, producent se identifikuje sa recipijentom, dakle producent i recipijent su isto lice, ali takva situacija možda više zanima psihologe

nego lingviste!

U spekulativnoj komunikaciji nema dijaloga, ako se izuzme umetnička proza koja predstavlja imitaciju spontanog govora. Jedino se korespondencija može smatrati nekom vrstom dijaloga na distanci.

Najčešće forme ove komunikacije jesu članak, referat, izveštaj, monografija, naučni rad, predavanje, prepiska sa administracijom i, u oblasti estetskog i fikcije, književno delo.

Na kraju, mora se konstatovati da spontana komunikacija nije dovoljno zastupljena u nastavi nemačkog kao stranog jezika iako ona predstavlja veoma važan elemenat sporazumevanja u nemačkoj jezičkoj sredini.

O autoru:

Prof. dr Jovan Đukanović (1931), završio studije germanistike, magistrirao i doktorirao na Beogradskom univerzitetu. Radni vek, od asistenta do redovnog profesora, proveo na Filološkom fakultetu u Beogradu.

Predavao je savremeni nemački jezik (morfologiju, sintaksu, semantiku), kontrastivnu gramatiku.

Kao gost predavao i na univerzitetima u Novom Sadu, Novom Pazaru i Mostaru; gostovao s predavanjima u Nemačkoj (Tibingen, Konstanc, Erlangen, Manhajm), u Mađarskoj (Segedin) u Makedoniji (Skoplje), i u Novom Sadu.

Bio je predsednik Društva za strane jezike i književnosti Srbije (1989 – 1994), urednik časopisa *Živi jezici*; inostrani član Naučnog saveta Instituta za nemački jezik u Manhajmu (1971 – 1996).

U Nemačkoj je boravio više puta: kao stipendista DAAD fondacije (1961/62, 1967, 1969, 1981), Geteovog instituta (1972, 1988, 1998), kao dobitnik nagrade (Förderpreis) Humboltove fondacije (1995/96, 2000), i od 1971 – 1996. redovno, kao član Naučnog saveta Instituta za nemački jezik u Manhajmu, učestvovao na godišnjim zasedanjima te ustanove.

Objavio (sam ili u koautorstvu) desetak knjiga (monografija, studija, udžbenika, rečnika i priručnika), više desetina članaka i prevoda, publikovanih u zemlji, u Nemačkoj, i u Hrvatskoj.

Član Humboltovog kluba Srbije od 1996. Od 2007 – 2011. potpredsednik Kluba.

In memoriam

Akademik Marko Ercegovac (1937 – 2012)

Na Sretenje, 15. februara 2012. godine, umro je akademik Marko Ercegovac, redovni profesor Rudarsko-geološkog fakulteta.

Akademik Marko Ercegovac je rođen 1937. godine u Nišu. Doktorirao je na Rudarsko-geološkom fakultetu 1967. godine, a za redovnog profesora Rudarsko-geološkog fakulteta izabran je 1981. godine. Za dopisnog člana Srpske akademije nauka i umetnosti izabran je 2000, a 2006. godine postao je redovni član SANU. Od 2011. godine bio je sekretar Odeljenja za matematiku, fiziku i geonauke Srpske akademije nauka i umetnosti.

Prof. Marko Ercegovac je od diplomiranja 1959. godine ostao profesionalno vezan za Rudarsko-geološki fakultet ili za škole iz kojih je ovaj fakultet proistekao,

radeći sve u korist srpske geologije i paleontologije. Bio je vrhunski poznavalac petrologije ugljeva i uljnih škriljaca i najzaslužniji što je izučavanje palinomorfi kod nas postavljeno na evropski nivo. Predmeti njegovih proučavanja bili su sićušni, ali je naučni značaj dobijenih rezultata bio ogroman. Tek ispitivanjima tog mikrosveta - studijama koje je vodio Akademik Marko Ercegovac - dobili smo neke od najvažnijih dokaza o tome kako su se pomerali čitavi kontinenti u geološkoj prošlosti.

Profesor Marko Ercegovac pripada onim profesorima za čiju je karijeru naš fakultet bio mali. Dok su mnogi jedino fakultetom gradili ime, prof. Ercegovac je svojim imenom gradio fakultet, podizao njegov naučni renome, učinio ga vidljivim daleko izvan našeg akademskog prostora. Tako je bilo na brojnim usavršavanjima od Beča do Los Anđelesa, od Ahena do Toronta, kao i u radu Međunarodnih komiteta za mikrofloru, petrologiju uglja i organsku petrologiju, Jugoslovenskog komiteta za ležišta mineralnih sirovina, Humboltovog kluba Srbije i Odeljenja za matematiku fiziku i geonauke SANU. Tim ličnim priznanjima i zaslugama profesora Ercegovca Rudarsko-geološki fakultet je dobijao pravo da stane u istu ravan s elitnim fakultetima Beogradskog univerziteta. Svaki fakultet se najpre meri prema svojim profesorima, mi smo imali sreću onda kada su nas merili po profesoru Ercegovcu.

A Marko Ercegovac nije bio samo profesor, bio je profesor – gospodin kakvih je svakom generacijom sve manje. Najviše akademsko zvanje je dobio od Beogradskog univerziteta još 1981. godine, ali gospodstvenost i pravi profesorski maniri bili su u njemu oduvek, jer njih niko i nikakvim univerzitetskim aktom ne može dobiti. Zbog jedne takve prave profesorske pojave, ali i zbog svog vedrog duha i tolerantnog stava i prema studentima i prema kolegama, profesor Ercegovac je i kod jednih i kod drugih izazivao naklonost, i iznad svega ogromno poštovanje.

Svima koji danas studiraju i rade na Rudarsko-geološkom fakultetu bila je čast što su učili i radili s profesorom Markom Ercegovcem.

Neka mu je večna slava i hvala!

Prof. Vladica Cvetković,

Dekan Rudarsko-geološkog fakulteta Univerziteta u Beogradu

Хумболтов клуб Србије - Humboldt-Club Serbien
Гласник 14 - Mitteilungen 14

Редакција

Лука Ч. Поповић (главни и одговорни уредник), Мирко Коматина, Слободан Марковић, Снежана Зарић, Ана Костов, Марија Гавровић-Јанкуловић, Мелита Видаковић, Ђорђе С. Костић (заменик уредника).

ISSN 0354-62-76